

המחירה
10 ש"ח

יד
מהר"י

שערי יצחק

השיעור השבועי

של מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
בהר ה'תשע"ב
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

השיעור מוקדש לרפואת רבי שמעון בן יוסף נהרי יצ"ו

מכל שבעים אומות העולם בחר הקב"ה באומה אחת ויחידה לתת להם את התורה. ויכוין בברכתו על מעמד הר סיני, איך בחר בנו מכל האומות וקרבתו לפני הר סיני והשמיענו דבריו מתוך האש, איזה מעמד אדיר ונורא, לעיני כל עם ישראל, ששים רבוא. כפי שנמסר מאב לבן במשך כל הדורות, שכל ישראל היו במתן תורה וראו, וסיפרו ומסרו זאת מדור לדור עד אלינו. ונתן לנו תורתו הקדושה, שהיא בית חיינו, כלי חמדתו שהיה משתעשע בו בכל יום.

יש מפרשים, שזה מה שכתוב 'ואהיה אצלו אמון', מלשון אומן כלי, 'כלי חמדתו'. יש אומרים, שזה מלשון 'כאשר ישא האומן את היונק', דהיינו מגדל אותו. בעז"ה נחזור לזה עוד בהמשך, לקראת זמן מתן תורתנו, החג הקדוש, חג השבועות שיהיה בעוד שתי שבתות בעז"ה.

שואלין ודורשין בהלכות יו"ט קודם לחג השבועות שלוש יום.

דיברנו שלפי כמה פוסקים, כשם שמצוה לעסוק בהלכות פסח קודם לפסח שלוש יום, שואלין ודורשין ל' יום, הוא הדין בכל ימים טובים. הדבר אינו מוסכם, וגם אבותינו לא נהגו כן, אלא רק לפני פסח. הרמב"ם לא מביא אפילו את העניין של קודם לפסח שלוש יום. בכל אופן חושבני שבזמנינו הדבר חשוב מאד, כיון שלפני כל המועדים האחרים אין זמן לעסוק בהלכות יו"ט, ויש הרבה פרטי הלכות של האסור והמותר ביו"ט. ממילא, או שאנשים מיקלים מחוסר ידיעה, ולפעמים אדרבה, יש כמה דינים שיו"ט חמור אפילו יותר משבת, כמו דיני מוקצה. ואם אדם יגיד, טוב, אני יחמיר. אבל מה עם עונג יו"ט? על ידי זה אתה מונע את עצמך מה שמותר, ואינך יכול לשמוח כמו שצריך. לכן, חשוב מאד לעסוק בהלכות האלה מיום ה' באייר. הרי חג שבועות הוא בששי בסיון, ואייר לעולם חסר, א"כ מיום ה' באייר עד חג השבועות, זה בדיוק שלוש יום.

כך כותב הרמ"ע מפאנו במאמרו מעין גנים, יום זה שהוא עשרים בעומר תחילה לשלוש יום

נושאי השיעור:

התורה הקדושה – שעשועים של הקב"ה, ופירוש ברכת "אשר בחר בנו".

שואלין ודורשין בהלכות יו"ט קודם לחג השבועות שלוש יום.

מה חטאו של רשב"י שהיה צריך לשבת במערה י"ב שנים.

תיקון דברים לנאמר בשיעור הקודם בעניין פיסוק "תעלומה ואין, קורא לה", ושהמפסקים כך יש להם ע"מ שיסמוכו.

מה הפירוש המלה "האידינא" שאומרים בנוסח ספירת העומר, ומדוע איננו אומרים "היום" כפי שכתב האריז"ל לומר בגלל הרמז שבמלה זו.

מה פירוש המונח "כריסה בין שיניה" המופיע בתלמוד.

שינויים בפסוקי פרשת המועדות (בפרשת אמור), מה ההבדל בין "כל מלאכה לא תעשו" ל"מלאכת עבודה לא תעשו", דין אוכל נפש שהותר ביום טוב, האם הקידוש ביום טוב הוא מן התורה, ומה הפירוש "מקרא קודש".

התורה הקדושה – שעשועים של הקב"ה, ופירוש ברכת "אשר בחר בנו".

שלמה המלך אומר בספר משלי [פרק ח', ל-לא] ואהיה אצלו אמון, ואהיה שעשועים יום יום, משחקת לפניו בכל עת. משחקת בתבל ארצו, ושעשעי את בני אדם. הוא מדבר בשבח התורה, שהיא שעשועים של הקב"ה. בורא כל העולמים משתעשע בתורה. לראות את חשיבותה של התורה, כמה שהיא דבר יקר וחשוב ומשמח, וכמה תרויחו ממנה.

הטור כותב לגבי ברכות התורה באו"ח סימן מ"ז, ברכת התורה מאד צריך ליזהר בה, כדאיתא במסכת נדרים [דף פ"א ע"א], מפני מה תלמידי חכמים אין מצויין לצאת מבניהם תלמידי חכמים, והוא מעתיק את הגמ' שם. אח"כ הוא מביא את הברכה השלישית, שהיא עיקר ברכות התורה, אשר בחר בנו מכל העמים, וכותב כך, ועוד יש ברכה אחרת בא"י אמ"ה אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו בא"י נותן התורה. הכוונה בברכה הזו, מעמד הר סיני. 'אשר בחר בנו מכל העמים',

הסברנו באחד השיעורים [מוצש"ק נח ה'תשע"ב] שהדבר בגלל שהוא גרם צער לרבן גמליאל. כידוע במעשה של מסכת ברכות, תפילת ערבית רשות או חובה, כתוב אותו תלמיד, רשב"י היה. הוא היה אז עוד תלמיד צעיר, והוא גרם קצת סכסוך בין רבי יהושע לרבן גמליאל, בלי כוונה הוא שאל את רבן גמליאל ונהיה ויכוח, ובסוף הורידו את רבן גמליאל מנשיאותו. כך אמרנו בזמנו.

זכיתי לראות דבר מעניין שהחיד"א מזכיר בפתח עינים במסכת סנהדרין, בשם ספר כלי יקר על ספר מלכים, חיברו רבי שמואל לניאדו, הוא כותב שהוא נענש, בגלל שהיה גלגול של אחיה השילוני. הגמ' במסכת סנהדרין [דף ק"א ע"ב] אומרת שאחיה השילוני טעה, שהרי ירבעם בן נבט רצה למלוך, אמר להם, אתם תחתמו לי על כל מה שאני אגיד? אפילו למפלח ע"ז? אז הוא עשה תחבולה, כתוב זיועץ המלך, יעץ לו עצה רעה, 'השיב רשע אצל צדיק'. אמר, מה שאני אגיד אתם תסכימו? אמרו לו, כן. אמר להם, אפילו למפלח ע"ז? אמרו לו הצדיקים, חס ושלום. אמר לו, מה אתה חושב? הוא היה פוליטיקאי שישב על יד הצדיק, א"ל מה אתה חושב, שהוא מתכוין ברצינות לעבוד ע"ז? הוא רק רוצה שאתם תכבדו אותו, אבל הוא לא מתכוין לכך. או שאולי הוא הבין, יש מושג עבודה שהיא זרה לו, דהיינו הוא רק רוצה לדעת שבלב שלם אתם הולכים איתו. בא אחיה השילוני, טעה וחתם. נביא גדול בישראל, מיוצאי מצרים היה, טעה. וכיון שבשביל צדיק כזה זהו עון גדול, לכן היה צריך לכפר על זה. כך כותב בספר כלי יקר בספר מלכים, מה שאמרו שחתם אחיה השילוני, שמעתי שנתחייב בגלגול פעם אחרת לכפר העוון ההוא, כי גדול העון לאיש גדול כמוהו לחתום על דבר זה. לחתום כזה דבר, אפילו שיש פה כוונות ופירושים, אבל לדבר כך בצורה גלויה, זה היה אסור. והוא מביא ראיה מהגמ' מסכת סוכה, יכולני להציל את כל העולם וכו' אם יתחבר איתי אחיה

לפני עצרת ששואלין ודורשין מעניין שהוא מתן תורה. זה לפי הפשט, אח"כ הוא נותן גם טעם לפי הסוד, יש בזה עניין. השבוע זכיתי ומצאתי, שגם היעב"ץ כתב זאת בסידורו בסדר חודש אייר, הוא כותב זאת בפשיטות, הדבר ראשון, ו' בו, מתחילים לדרוש בהלכות עצרת. ששי באייר זה עשרים ואחד יום לעומר, מתחילים לדרוש בהלכות עצרת. משמע שהוא לא התחיל מה' באייר, אלא מו'. כנראה שהוא סובר, ששלושים לאו דוקא. כמו שהפרי חדש אומר לגבי פורים, שזה לא מיום פורים עצמו, אלא יום אחרי פורים. דהיינו זה לאו דוקא שלושים יום, אלא עשרים ותשע יום. א"כ, גם הוא כנראה התחיל זאת מיום אחרי.

למרות שעפ"י ההלכה, הגר"א סובר שהחובה היא מר"ח סיוון, ויש כאלה האומרים שתלוי לפי העניין. אולי בשביל ללמוד הלכות יו"ט לא צריך כ"כ הרבה זמן, כך לפי ידיעותיהם ונסיונם, אם אדם כבר יודע את ההלכות האלו מימים טובים שעברו, והדבר חוזר על עצמו לא כמו פסח שיש הרבה פרטים, לכן הם עושים הבדל. אבל אני חושב שמי שלא עסק בזה בעבר, בודאי שילמד הרבה דברים חדשים. וטוב עשו אותם אברכים שיחי', שמפיצים את החוברות מועדי ה', בעז"ה היא כבר בהכנה, הלכות שבועות ויו"ט עם הרבה תוספות שלא מבוארים בשע"ה, והדבר חשוב מאד.

מה חטאו של רשב"י שהיה צריך לשבת במערה י"ב שנים.

לפני שאמשיך מה שנוגע להלכות יו"ט, רציתי להקדים כמה דברים הקשורים לרבי שמעון בר יוחאי, מה שהיה לנו השבוע, ל"ג בעומר יומא דהילולא דרשב"י.

לא כ"כ ידוע, מה פשעו ומה חטאתו של רשב"י, שהיה צריך להיות בצער מערה י"ב שנה או י"ג שנה. אמנם הוא זכה ע"י זה שראה מראות אלדיים והגיע למדרגות נשגבות, אבל בשבילו זה היה צער גדול. שתים עשרה שנה. בעבר

ותעלומה יוציא אור, התעלומה מוציא את אור החכמה. א"כ הוא נקרא תעלומה, וממנו כתר חכמה ובינה. זה כבר השלב הבא. כך כותב בספר שערי צדק, תעלומת חכמה, כפליים בתושיה, כמה חדרים הם לתורה, חדר לפנים מחדר ומחיצה לפנים ממחיצה, עד הגיעם למקום הנקרא תעלומה שהוא סוד הכתר.

אם כן יוצא, שמי שקורא תעלומה ואין, קורא לה, יש לדבריו מקום. מהרי"ץ לא סובר כך. מהרי"ץ אומר שתעלומה קשור למעלה, אור מופלא רוס מעלה, יראת מלהביט כי רב לה תעלומה. יכול להיות שמהרי"ץ סובר כך, מפני שברוב הספרים לא מזכירים את הדבר, לא מצאנו שהכתר נקרא תעלומה, אבל יכול להיות שהפייטן בן התכווין לדבר זה.

אבל אולי יש צד אחר, וקצת לא נח לפרש כך. כי מהרי"ץ מפרש שהמלה תעלומה חוזרת למעלה, כי רב לה תעלומה, ואין קורא לה, כמו שמצאנו בפיוטים שלפעמים המלים נמשכות למעלה ולמטה, לפי העניין. אבל יכול להיות שהיה קשה למהרי"ץ, שאי אפשר לפרש כך, כי לפי"ז יוצא כך, אור מופלא רוס מעלה, יראת מלהביט כי רב לה, דהיינו שהאור כל כך גדול עד שאתה יראת מלהביט בו. אבל לכאורה, אור זה לשון זכר, היה צריך להגיד כי רב לו, למה כתוב כי רב לה. לכן מהרי"ץ העדיף לפרש, כי רב לה תעלומה, ולא להחזיר זאת כלפי האור.

ראיתי עוד חידוש, שכותב הרב חיים עדני הי"ו, הוא עוסק בקבלה בירושלם, גם הוא כותב פירוש ארוך על כל הפיוט הזה בספר מחמדי ארץ, ובסוף הוא אומר כך, תעלומה, הוא סוד תעלומת אורך הגלות. קורא לה, השכינה. א"כ, אם זו השכינה, זה כבר כן יכול להיות בלשון נקבה. הנקראת ה"א תתאה דהוי"ה, ומעלה אותה למקום מציבותה הראשון. כך הוא כותב, אבל בשבילי זו תעלומה. לא הבנתי מה קשור פה הגלות, ומי דיבר עליה כאן? לא מדברים פה על הגלות בכלל. והיכן כתובה שכינה? אינני יודע איפה זה רמוז, ואיך

השילוני, מה הפירוש יתחבר איתי אחיה השילוני? דהיינו, הגמ' רומזת שבעצם הוא מחובר אליו, שהוא גלגול שלו. לכן רשב"י ע"ה היה בצער מערה, סוד ה' ליראיו וכו'.

בספר הזכות כותב, שהוא היה ניצוץ של שמעון בן יעקב. הרי מי הוריד את יוסף לבור, מי היה העיקרי? שמעון. הוא שהוריד אותו לבור, וממילא גם הוא היה צריך לסבול צער מערה. בכל אופן רואים שכל חשבונותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה. יכול להיות שכל הטעמים נכונים, אבל בכל אופן יש כמה וכמה צדדים בדבר.

תיקון דברים לנאמר בשיעור הקודם בעניין פיסוק "תעלומה ואין, קורא לה", ושהמפסקים כך יש להם ע"מ שיסמוכו.

ברצוני לתקן מה שדיברתי בשיעור שעבר, בנושא של תעלומה, ואין קורא לה. דיברנו שהקריאה בפיוט היא כך, אור מופלא, רוס מעלה. יראת מלהביט, כי רב לה. תעלומה, ואין קורא לה. כך המקובל, וכך מוכח ממהרי"ץ. הבאנו שיש כאלה שרצו להגיד תעלומה ואין, קורא לה, ואמרנו שאין לזה מקור. כי נכון שמדת הכתר נקראת אין, אבל לא מצאנו שהיא גם נקראת תעלומה. לכן אמרנו שהם מתחכמים. אבל חושבני בסוף, שהם כן חכמים, הם צודקים במה אמרו, אם כי הדבר אינו מחייב.

מצאתי בספר הפליאה שהוא אומר כך במפורש, שאכן הכתר גם נקרא תעלומה. מצאתי זאת בספר הנקרא קבלת הגאונים שמביא כך בשם ספר הפליאה וז"ל, ותעלומה יוציא אור זהו אור החכמה הנקרא אור צח שנברא מן הכתר הנקרא תעלומה. יש עוד כמה ספרים שאומרים זאת, וישר כח להרב בועז שלום הי"ו שמצא את המקור הזה ושלח אלי, ואכן ראיתי זאת בעוד כמה ספרים, והוא הביא פה עוד מקור מספר שערי צדק, כמדומני חיברו רבי יוסף גיקאטיליה. דהיינו יש פה רמוז,

אפשר להכניס זאת פה. זה נראה העמסה. הדבר לא מסתדר פה.

מה הפירוש המלה "האידנא" שאומרים בנוסח ספירת העומר, ומדוע איננו אומרים "היום" כפי שכתב האריז"ל לומר בגלל הרמז שבמלה זו.

כיון שיש הרבה דברים שהם בגדר תעלומות, הרבה דברים נסתרים, דיברנו בשנים שעברו על עניין נוסח ספירת העומר. הרי אבותינו קדמונינו, כבר מהגאונים, אומרים את נוסח ספירת העומר בלשון ארמית, האידנא תלתין ושתא יומי בעומרא. הפירוש האידנא, כעת. כמו האיי עידנא. כך מהרי"ץ כותב בעץ חיים. אכן צריך להבין למה לא אמרו האיי יומא, אולם לא ניכנס לשאלה זו, כי ברצוני לדבר רק על הרמז של העניין. רמזו פה, הא דינא. דהיינו, זה רומז למדת הדין, שימים אלו הם ימי דין. כידוע, הימים שביין פסח לעצרת, אפילו שהעולם נוהג שמל"ג ואילך הכל שרי, עושים כבר חתונות ושמחות ושירה ומסתפרים וכו', אבל עדיין אלו ימי דין, וכמובן שבעלי נפש יצמצמו בדברים אלו כמה שאפשר. בכל אופן יש במלה האידנא רמז גדול, הא דינא, או האיי דינא.

אבל יש פה רמז עוד יותר עמוק. מישהו שאל אותי, למה אתם אומרים האידנא, הרי הארי" בשער הכוונות כותב שיש רמז במלה 'יום'. אל הוי"ה, בגימטריא יום עם הכולל. כך הוא כותב, יום בגימטריא 'אל הוי"ה' עם הכולל. תעשו חשבון. יום, זה 56. עם הכולל זה 57. אל הוי"ה, אל זה 31, הוי"ה זה 26. ביחד 57. אמרתי לו, תדע שגם בנוסח שלנו יש סוד.

צריכים לדעת כלל, וכעת אפרש זאת יותר, ישנם הרבה שיש להם טענות על הנוסח שלנו, שכביכול אינו על פי הסוד. אבל צריכים לדעת ולשנן זאת הלוך וחזור, שראשית, הנוסח שלנו הוא היותר קדום מכל הנוסחאות. גם אם הארי" גילה את הסודות לפי נוסח הספרדים, אבל הוא לא שלל שום נוסח אחר, הוא גילה את הסודות

לפי הנוסח שהוא התפלל. הרי הארי" בעצמו, אמו היתה ספרדיה, אביו אשכנזי, והוא חזר ברבי שלום שרעבי אז זה כבר מסתדר... ספרדים אשכנזים ותימנים. הגר"א היה מקובל גדול, הוא ראה כל מה שהארי" כתב, והוא כמובן לא שינה את הנוסח שלו, אלא גילה את הסודות לפי נוסח האשכנזים. מהרי"ץ גילה הרבה סודות, על פי הנוסח של התימנים. ממילא, גם אם הארי" גילה סוד בנוסח של הספרדים, והגאונים הרי בודאי אומרים האידנא, א"כ אין ספק שיש סוד גם בנוסח שלנו.

שאלה כזאת מהרי"ץ כותב בעץ חיים [ח"א דף מ"ו ע"א] ששאל אותו סבו, הרי ידוע שבברכת 'תקע בשופר גדול לחרותינו' יש רמז גדול חשוב ומפורסם, יש שם קדוש שרמזו בפסוק חיל בלע ויקיאנו, ר"ת חב"ו. אבל אנחנו גורסים, וקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ. א"כ הוא כותב כך, והנה בהיות נר אלדים על ראשי מהר"י צאלח נ"ע בחיים חיותו, הקשה עלי דלפי מה שכתב מורינו הארי" ותלמידיו לכוין בחי"ת דיחד, ובי"ת דמארבע, ווי"ו דכנפות, אל שם חב"ו, והוא שם משמות ע"ב, שבכח זה חיל בלע ויקיאנו. אם כן לגרסתנו דלא גרסינן תיבת 'יחד', מגרעות נתן ח"ו. חסרה לנו פה מלה. לכאורה יש לנו פה בעיא חמורה, איפה השם הקדוש הזה בברכה? הרי הדבר חשוב מאד, זהו קיבוץ של הניצוצות, זה תיקון גדול. א"כ מה נעשה עם זה? אולי צריך באמת להכניס זאת...?

אתם יודעים, יש תימנים תמימים. ראיתי חכם אחד כותב שבברכת השכיבנו יש האומרים כך וכך ויש ספרים שמוסיפים כך כך, וזותן לחכם ויחכם עוד... תוסיף עוד כמה מלים, תכניס גם אותם... ככה הוא אומר. אבל זה לא המטבע של הברכה. אינך יכול להכניס מה שאתה רוצה... יש אנשים שאמרו בתמימות, אפשר להוסיף עוד מלה מפה ומשם. אם תשימו לב, יש תימנים שמוסיפים בתפילות נוסחאות שאמי ובלדי ביחד. לדוגמא, בלדי אומרים 'מלך רחמן מושיע ומגן', ובשאמי

בראשם, בגלל שאפשר לפרש את הנוסח והמנהגים שלנו גם על פי הסוד. האר"י דיבר לפי מנהגו, והאר"י גם לא אמר לאף אחד לנהוג כמוהו, הוא נהג כך לעצמו, והמנהגים שלו לא התפשטו בזמנו וגם לא אחריו, רק מאתים שנה אחריו התחילו להנהיג אותם.

מה פירוש המונח "כריסה בין שיניה" המופיע בתלמוד. יש דבר נפלא בספר שער מאמרי רשב"י. ידועה המשנה בסוף פ"ב של ר"ה ודף כ"ד ע"ב שהיה ויכוח בין גדולי התנאים על עניין עיבור החודש. מעשה שבאו שנים ואמרו, ראינוהו שחרית במזרח וערבית במערב. א"ר יוחנן בן נורי, עדי שקר הם. כשבאו ליבנה, קיבלן רבן גמליאל. ועוד באו שנים ואמרו, ראינוהו בזמנו, ובליל עיבורו לא נראה. וקיבלן ר"ג. אמר רבי דוסא בן הורכנס, עדי שקר הן. היאך מעידים על האשה שילדה, ולמחר כריסה בין שיניה. אם ראיתם את הלבנה ביום, הרי לפעמים אפשר לראות את הלבנה בבוקר, ק"ץ שצריך לראות אותה בלילה. א"כ, איך מעידים על אשה שהיא ילדה, ובסוף רואים ש'כריסה בין שיניה'? אמר לו רבי יהושע, רואה אני את דבריך. שלח לו ר"ג, גוזרני עליך שתבא אצלי במקלך ובמעוטיך ביוה"כ שחל להיות בחשבונך וכו'. בקיצור, הוא היה חייב לקבל את דברי רבן גמליאל שאומר שאכן יכולה להיות מציאות כזאת.

במסכת כתובות דף י"ג ע"ב, לא ניכנס לכל העניין בסוגיא של שבויה, שבויה שנשבית ויש לה עדים שנשבית, והיא אומרת טהורה אני, שאינה נאמנת. אמרו לו אבל ומה הפרש יש בין זו לזו? לזו יש עדים ולזו אין לה עדים. אמר להם אף לזו יש עדים, שהרי כריסה בין שיניה. אמרו לו רוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות הם וכו'.

אח"כ בדף ט"ז ע"א, היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא ר"ג ור"א אומרים נאמנת רבי יהושע אומר לא מפיה אנו חייין התם מאי מגו איכא הרי כריסה בין שיניה.

אומרים 'מלך עוזר ומושיע ומגן', והם אומרים 'מלך רחמן עוזר ומושיע ומגן', ערבבו את שתי הנוסחאות, הכל ביחד. הם חושבים שזה טוב. נכון, לפי הפשט זה לא מזיק, אבל צריכים לדעת שהדבר אינו ראוי. בכל אופן מהרי"ץ אומר, ואני החרשתי כשעה חדא ולא השיבותיו דבר. ותכף מיד האיר ה' את עיני והבנתי כי גם בנוסחתנו רמוז שם זה, בחתימת הברכה ע"ד זה, וי"ו של הוי"ה. בי"ת דמקבץ. חיי"ת דנדחי. דומה בדומה לצירוף רבינו האר"י. כי צירופו הוא באותיות שניות מסוף התיבות לכונה נפלאה כידוע לבאי שערו. כמו כן צירופינו באותיות שניות למפרע. והוא אומר, ואפשר דדא עדיפא, יכול להיות שצירוף זה הוא יותר טוב, כי לפי צירופו ז"ל, השם מצטרף ביושר, חב"ו. ולא כן צירופינו, כי הוא למפרע ממטה למעלה בסוד אור חוזר וכו', מי שירצה יעיין בספרו.

כעת תראו דבר הפלא ופלא, תעשו חשבון, 'האידינא' בגימטריא שבעים ואחד, עם הכולל שבעים ושתים. ואם תעשו האידינא עם אל"ף, כפי שכותבים בספרי הקדמונים, יוצא שבעים ושתים בדיוק. בלי הכולל, אלא מצד עצמו. וא"כ זהו שם בן ע"ב, שדיברנו עליו בזמן האחרון, שהוא בעצם כולל חסד גבורה ורחמים, אבל כותב הרמ"ק בפרדס רימונים שעיקר וכללות שם זה, הוא חסד.

ממילא יוצא כך, מצד אחד הימים האלו הם ימי דין, ולכן אנחנו אומרים האידינא, האי דינא, אבל בעצם אם נתעמק בכך, נראה שזה חסד. זהו פירוש ממש הפלא ופלא. חושבני שאפשר לרקוד מרוב שמחה בפירוש הזה. לכן צריכים לדעת, שהנוסח שלנו בפרט המיוסד על אדני פז, בודאי שיש בו עניינים גבוהים.

בתשובה להערה מהקהל: נכון, התימנים לא הסכימו לשנות והם צודקים, לא צריך לשנות בגלל הסוד, מפני שהבחינות מתרבות והרמזים מסתדרים לכל הצדדים. חכמי תימן לא הסכימו לשנות מנהג ע"פ הסוד, גם המקובלים ומהרי"ץ

הדבר השלישי, מה שאמרו ז'למחר כריסה בין שיניה'. וזה הביאור לא נודע אצלו. מה פירוש הביטוי הזה, כריסה בין שיניה, אבל הוא אומר פירוש על פי הסוד, אני יכול רק לקרוא לכם את המלים, הוא מסביר שיש איזה רמז בזה, כשנכנס ז"א בתוך אמו בסוד העיבור כללות בינה ותבונה ונעשות פרצוף אחד לבד, ונמצא כי המקום שהיה בתחילה בחינת הפה של התבונה, שם הוא עתה בחינת הבטן של כללות הפרצוף הזה. יש פה הסבר על פי הסוד. אבל ע"פ הפשט, אין הסבר.

בא הבן איש חי בספר בן יהודע, הוא מביא את האר"י, אבל הוא אומר שיש הסבר גם על פי הפשט, שכשיש לאשה צער לפני הלידה, היא מורידה את ראשה למטה מרוב שהיא סובלת, ואז הכרס והשיניים כמעט נוגעים אחד בשני. מכירים זאת. גם אני שמעתי שזה נכון. אמנם לא צריך אישור על דבריו, אבל רק כדי לעכל אותם. דידוע שהאשה קודם שתלד, יבוא לה חבלים. וכשיבוא לה חבל קשה, כשהיא מרגישה כאבים חזקים, תסמוך ידה על כותל או על כסא, ותרכיז ראשה עד שיגיע פיה אצל כריסה. עד פה זה טוב. לכן רבי דוסא התבטא כך, 'כריסה בין שיניה', דהיינו שרואים שזה סמוך ללידה, אבל עדין היא לא ילדה. אבל הוא ממשיך ואומר כך, וכתב הרמב"ם ז"ל לכך נקראים חבלי יולדה, לכאורה, איזה חבלים יש לה? יש מפרשים שחבלים היינו צער, כמו שאומרים חבלי משיח, הם מפרשים כפשוטו. אמרנו בזמנו [מוצש"ק שמות ה'תש"ע] איזה הסבר, למה אומרים חבלי משיח, שהכוונה היא שהקב"ה מותח חבל מסוף העולם ועד סופו, ואנשים צריכים לתפוס בחבל כדי להינצל. דהיינו, המצב יהיה כ"כ חמור, שאנשים יצטרכו לאחוז בכח בחבל הזה, והקב"ה מנער את החבל בכח, והרבה נופלים. ואפילו אנשים שיכולים לתפוס, אומרים, טוב, אם הקב"ה מנער, כנראה צריכים לעזוב, היום צריכים להיות אחרת. דיברנו על זה פעם באריכות, לא ניכנס לכל העניין הזה. בכל אופן הוא מביא פה בשם הרמב"ם, שגם חבלי יולדה זה

יש בגמרא לשונות מליצה, שאינם מובנים כ"כ. מה זה 'כריסה בין שיניה'? יש דבר כזה? איך הפה הגיע לבטן? וכי אפשר להגזים עד כדי כך? עומד על כך האר"י בשער מאמרי רשב"י. כותב מהרח"ו כך ושער ג' מאמרי רז"ל מסכת כתובות, שמעתי ממורי זלה"ה כי חכם אחד קדמון, שהתוספות נסתפקו בתלמוד בשלושה מקומות ולא נתבאר להם פירושם, והחכם ההוא ביאר שתייהם, והשלישית לא ידע לפרשה. ואלו הם השתים שביאר. האחד, הוא מה שאמר ר' יהושע 'לא מפיה אנו חיים', דהול"ל אינה נאמנת. מה המליצה פה. וביאר, כי הנה העולם מתקיים על שלשה דברים, על הדין ועל האמת ועל השלום, שנאמר אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם, ולפי שהאשה הזאת משקרת בדבריה, לא מפיה אנו חיים, ומתקיים העולם. זה פשוט.

אח"כ במסכת כתובות פרק שני, כתוב שם שאם אדם שנסע למדינת הים, עזב את אשתו בלי פרנסה, ובא מישהו אחר ופירנס אותה, כתוב שם אדמון אומר, 'הניח מעותיו על קרן הצבי'. מה ז"א הניח מעותיו על קרן הצבי? וכי היה שם צבי שהוא שם עליו את הכסף וברח? מה פירוש הביטוי הזה. הוא אומר כך, וביאר כי קבלה בידו, שטבע הצבי להחליף קרנותיו משבע שנים לשבע שנים, כדוגמת הנחש המפשיט עורו אחד לשבע שנים. וכשמחליף קרנות בסוף השנה השביעית, טומנה בארץ באופן שאי אפשר לשום נברא בעולם למצוא אותם. גם בשיטה מקובצת הביא משהו מעין זה, הוא אומר שהצבי יודע שיש תועלת גדולה בקרנים שלו, ואינו רוצה שישתמשו בזה. אינני יודע איך הוא יודע זאת, כנראה מהשמים נתנו לו טבע כזה, שהוא הולך ומתחבא באיזה מקום ושם הוא מחביא את הקרנים. ולכן נקט הא"י לישנא ד'הניח מעותיו על קרן הצבי'. דהיינו, איפה תמצא את הכסף? הכסף נעלם ואבד ואף אחד לא ימצא אותו.

שינויים בפסוקי פרשת המועדות (בפרשת אמור), מה ההבדל בין "כל מלאכה לא תעשו" ל"מלאכת עבודה לא תעשו", דין אוכל נפש שהותר ביום טוב, האם הקידוש ביום טוב הוא מן התורה, ומה הפירוש "מקרא קודש".

יש בתורה בפרשת אמור ויקרא כ"ג, את פרשת המועדות. המועדים מוזכרים בכמה מקומות בתורה, אבל כאן יש את הסדר של המועדות מהתחלה עד הסוף. לא מדברים פה על הקרבנות, הקרבנות הם בפרשת פנחס, פה מדברים על כל המועדות כסדר. יש גם בפרשת ראה, אבל שם אין את כל המועדות, אלא רק שלושה רגלים. התורה אומרת כך, ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא קודש כל מלאכה לא תעשו, שבת הוא לי"י בכל מושבתיכם. הדבר הראשון זה שבת, 'כל מלאכה לא תעשו'. אח"כ פסח, בפסוק ז', ביום הראשון מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו. ובפסוק ח', ביום השביעי מקרא קודש כל מלאכת עבודה לא תעשו. למה פה כתוב 'מלאכת עבודה', ושם כתוב 'כל מלאכה' מה ההבדל? ולמה בשבת כתוב 'כל מלאכה' ופה כתוב 'כל מלאכת עבודה'. אח"כ כתוב ספירת העומר, שם אין יום טוב. אח"כ חד שבועות, וספרתם לכם ממחרת השבת וכו' שבע שבתות תמימת תהינה, ובפסוק כ"א, מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו, שוב מלאכת עבודה. אח"כ בראש השנה נפסוק כ"ה, כל מלאכת עבודה לא תעשו, שוב מלאכת עבודה. אח"כ יוה"כ פסוק כ"ז, יום הכפורים הוא מקרא קודש יהיה לכם וגו', וכל מלאכה לא תעשו וגו'. פה לא כתוב מלאכת עבודה, אלא 'כל מלאכה', כמו בשבת. גם פסוק ל', וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה וגו'. כל מלאכה לא תעשו וגו'. בשבת ויו"כ התורה אומרת 'כל מלאכה'. אח"כ סוכות, פסוק ל"ה, ביום הראשון מקרא קודש כל מלאכת עבודה לא תעשו. ובפסוק שאחריו, כל מלאכת עבודה לא תעשו. לכאורה קשה, למה פה נאמר מלאכת עבודה, ושם לא נאמר מלאכת עבודה.

כפשוטו, כי היה דרכם מזמן קדמון, לקשור חבלים מכאן ומכאן כדי שתסמוך עצמה עליהם ותרכין ראשה. לא זכיתי לדעת איפה הרמב"ם כותב זאת, אבל הוא מביא משמו שכך הרמב"ם כותב, שקושרים חבלים כדי שהיא תשען. לכן אמר כריסה בין שיניה, בזמן שהיא מתכופפת, היא נשענת על משהו. והוא אומר, מה זה כריסה בין שיניה? היו צריכים לומר כריסה בפיה, למה שינים? הוא כותב כך, כי מחמת הקושי שיהיה לה בעת שתרכין ראשה עד כריסה, תחרוק שיניה ותדבקם זה על זה. וכל זה הקושי הגדול יהיה סמוך ללידה ממש. לכן מובן למה המליצה היא כך. אח"כ הוא כותב פירוש קצת תמוה, לא ניכנס למה שהוא מפרש אח"כ, זה נראה לי רחוק מהפשט ואינני מזכיר אותו. בכל אופן זה כדי להבין משל ומליצה דברי חכמים וחידותם.

אמרתי זאת לכם, כי ראשית זה חידוש נחמד ויפה. שנית, אני מחפש מי שיגלה לנו איפה הרמב"ם הזה, מה שהוא כתב בשם הרמב"ם. חיפשתי ויגעתי ועדיין לא מצאתי, ומי שיזכה יגלה לנו בע"ה איפה זה.

שאלה: הרב כתב בקדושת ישראל שהשתמשו בלשון נקיה.

תשובת מרן שליט"א: יפה, טוב שאמרת זאת. אכן ראיתי מישהו שמפרש כך, בחידושו על מסכת כתובות, אבל רק במסכת כתובות אפשר לפרש כך, רק שם זה מסתדר, כי שם כתוב שכיון שהיא עשתה עבירה, לכן כריסה בין שיניה, להעיד שהיא נטמאה. אבל מה תגיד במסכת ר"ה? שם לא מדברים על רשעה, מדברים על אשה סתם. אח"כ הפירוש של בין שיניה היינו 'בין השינים ולפנים', הכוונה שיש מקום מסויים שמשם ואילך היא טמאה, ודנו בזה איפה בדיוק המקום הזה, אבל פירוש זה לא מסתדר במסכת ר"ה.

רואים שהספרי הבין, שבמלה 'מלאכת עבודה', גם אוכל נפש בכלל. וע"ז הוא מביא, מנין שאוכל נפש מותר, שנאמר מקרא קדש, ונאמר להלן [שמות י"ב ט"ז] מקרא קדש, מה להלן להתיר בו אוכל נפש אף כאן להתיר בו אוכל נפש. א"כ אומר הרמב"ן, צריכים להגיע למסקנא, שהמלה 'מלאכת עבודה', לא מחייב שזה להוציא אוכל נפש. ולכן יכול להיות, שההבדל בין 'מלאכה' ל'מלאכת עבודה', זהו דבר שאדם עובד עבודה לאחרים, 'לא תעבוד בו עבדת עבד', שאדם עובד בשביל מישהו אחר, אבל אם הוא עובד לטובת עצמו, מכין לעצמו אוכל, זהו דבר קל, ואינו נכלל ב'מלאכת עבודה'. לכן בא הספרי ושואל, מנין להתיר אוכל נפש? כי לפי"ז יוצא, שאם אדם יעשה אוכל נפש וכן תהיה לו טרחה, יהיה אסור לו, א"כ מניין להתיר אוכל נפש אפילו אם הוא צריך לעבוד עבודה קשה ולהכין הרבה, הלימוד הוא מגזירה שוה 'מקרא קדש' 'מקרא קדש', ושם כתוב במפורש 'אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם'. זו המסקנא של הרמב"ן, כדי לסדר את הלימודים בפסוקים. יוצא מכאן, שההבדל אינו בין מלאכות קלות למלאכות קשות, כי אולי הייתי חושב שזה החילוק ביום טוב, שמלאכות קשות יהיה אסור ומלאכות קלות יהיה מותר, קמ"ל שמלאכת אוכל נפש מותר, גם אם יהיה קשה. ומלאכות אחרות, גם אם לא קשה יהיה אסור. זו הנקודה וזה החילוק.

בהרב המגיד בהתחלת הלכות יו"ט, יש קצת קושי בנושא הזה. הוא מדייק מדברי הרמב"ם, שהרמב"ם מביא את הפסוק 'כל מלאכת עבודה לא תעשו' לגבי פסח, אבל לגבי היום השביעי, לא כתוב 'מלאכת עבודה'. לכן הוא אומר, בגלל זה הרמב"ם מביא זאת, למרות שמוכן המלה 'מלאכת עבודה' אינו אוכל נפש, אבל בגלל שהתורה בפרשת ראה כתבה 'כל מלאכה', לכן הרמב"ם היה צריך להביא זאת בפסח. אפילו שהתורה כתבה לגבי פסח 'כל מלאכה' ולא פרטה 'מלאכת עבודה', אבל בגלל זה יש את הפסוק

לכאורה בפשטות, זה בא ללמד אותנו שמלאכת אוכל נפש מותר. אין בין יו"ט לשבת, אלא מלאכת אוכל נפש בלבד. איפה כתוב במפורש בתורה שאוכל נפש מותר, לגבי פסח. במקום הראשון שמוזכר בתורה חג הפסח, בפרשת בא, כל מלאכה לא יעשה בהם, אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם. שם התורה אמרה 'כל מלאכה', לא 'מלאכת עבודה', לכן היה צריך לפרש, 'אך אשר יאכל לכל נפש, הוא לבדו יעשה לכם'. ופה בפרשת אמור, התורה סומכת על מה שכבר נאמר שם במפורש, ולכן התורה רק רמזה זאת. לכן בשבת אסור גם מלאכות של אוכל נפש, לכן כתוב כל מלאכה, והמלאכות נלמדו מהמשכן, יש לימודים מהם המלאכות האסורות. אבל מלאכת אוכל נפש, היא לא מלאכת עבודה, לכן בשבת ויוה"כ התורה אומרת 'כל מלאכה'.

כך מביא הרמב"ן בשם רבינו חננאל בפרשת אמור, כתב רבינו חננאל, כל מלאכת עבודה, מגיד שאינו מתיר אלא מלאכת אוכל נפש, כדכתיב בעניין הזה במקום אחר 'זביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם', ומפני שמזכיר שם 'כל מלאכה' הוצרך לפרש 'אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם'. פירוש 'מלאכת עבודה', מלאכה המשתמרת לעבודת קנין, כגון זריעה וקצירה וחפירה וכיוצ"ב, אבל אוכל נפש אינו מלאכת עבודה. מלאכת עבודה הכוונה למלאכה המשתמרת לעבודת קנין, כגון זריעה קצירה וחפירה וכדו', זו מלאכת עבודה, ממילא התורה לא היתה צריכה לפרש פה, כי מובן שמלאכת אוכל נפש אינה נחשבת מלאכת עבודה. הרמב"ן מאריך על כך, והוא כותב בסוף שהדבר לא כ"כ מסתדר, כי כתוב בספרי, כל מלאכת עבודה לא תעשו, מגיד שאסור בעשיית מלאכה. מנין להתיר בו אוכל נפש? לכאורה מה אתה שואל, הרי מלאכת עבודה זה לא אוכל נפש, א"כ מה הספרי שואל. מפה

אבל בעצם, מהו שכתוב בתורה 'מקרא קדש יהיה לכם', מה פירוש המלה 'מקרא קדש'? מביא מהרי"ץ בהתחלת עניין שחרית של פסח וח"ב דף ל"ב ע"א, כתב הרמב"ן בפרשת אמור, טעם מקרא קדש, שיהיו כולם קרואים ונאספים ביום הזה לקדש אותו, כי מצוה היא על כל ישראל להקבץ בבית אלדיים ביום מועד, לקדש היום בתפילה והלל לאל עכ"ל. מביאו הב"י סימן תפ"ז. דהיינו אומר הרמב"ן, ש'מקרא קדש' זה מלשון קרואים, כמש"כ 'אחרי כן יאכלו הקרואים', דהיינו הנאספים. יום של אסיפה. צריך לקדש יום זה, מגיעים ומתאספים בבתי כנסיות לקדשו בתפילה ובהלל לאל.

פה צריכים להעיר, שהרמב"ן לשיטתו, שהלל הוא דאורייתא. אולם זו לא דעת הרמב"ם, ומהרי"ץ התעלם מכך, כי גם הוא עצמו לא נכנס לשאלה הזאת. אבל הרמב"ן כותב בהשגות על ספר המצות בשורש א', שההלל הוא מן התורה, וכך הוא מיישב שם את דעת בעל הלכות גדולות. והוא מביא ראיה, שהרי כתוב בפרק ערבי פסחים שמשנה רבינו ע"ה גם אמר את ההלל, זה לא שדוד המלך חיבר את ההלל, אלא זה כבר היה בכל הדורות. זכור לי גם שיש כאלה המביאים את הפסוק 'הוא תהלתך והוא אלדיך' על אמירת ההלל. בכל אופן כך דעת הרמב"ן, ואפילו שלא כתוב בתורה הלל, אבל אומר הרמב"ן שזו הלכה למשה מסיני, או שזה חלק מהשמחה והרי כתוב בתורה 'זביום שמחתכם ומועדיכם וכו', והלל זה שירה, א"כ זהו מדאורייתא. כך מביא מהרי"ץ פה. מאידך, בעניין חוה"מ ודף מ"ב ע"א כתב מהרי"ץ בפירושו, ופירוש מקרא קדש, שאומר בתפילה מקדש ישראל והזמנים. רש"י. והתוספות פירשו, ששובת ממלאכה מפני קדושת היום, לא מחמת עצלות. זו מחלוקת בין רש"י לתוספות במסכת שבועות דף י"ג ע"א, שם כתוב לגבי יוה"כ, מי שלא התענה בו ולא קראו מקרא קודש, האם יוה"כ מכפר? יש בגמ' פלפול על כל הנושא הזה. מה הפירוש אם לא קראו ליום הכיפורים מקרא

בפרשת בא 'אך אשר יאכל לכל נפש', שהתורה גילתה על פסח עצמו שרק אוכל נפש מותר.

לכאורה הדבר קצת תמוה, כי הוא לא צריך להגיד זאת, זה מפורש פה בפרשת אמור. הרי לגבי פסח אין צד להתווכח, כי התורה אומרת במפורש לגבי פסח 'כל מלאכת עבודה לא תעשו', אם כן בפסח עצמו, ביום הראשון וביום השביעי כתוב במפורש כך. דבר זה כבר הקשה בלחם משנה שם, אולי בפעם אחרת נרחיב על פרט זה.

לכאורה ישנה שאלה. הרי ידוע שיש קידוש והבדלה בשבת. בכניסת היום עושים קידוש, ובמוצאי היום עושים הבדלה. קידוש זה דאורייתא לכו"ע, לא על היין. והבדלה, הרמב"ם סובר שזה דאורייתא. לגבי קידוש יו"ט, לא כתוב ברמב"ם מפורש, והרב המגיד אומר שזה מדרבנן.

כותב הרמב"ם פרק כ"ט מהלכות שבת [ה"א], מצות עשה מן התורה לקדש את יום השבת בדברים שנאמר זכור את יום השבת לקדשו. כלומר זכרהו זכירת שבת וקידוש. וצריך לזכרהו בכניסתו וביציאתו. בכניסתו בקידוש היום וביציאתו בהבדלה. א"כ צריך להזכיר את השבת בכניסה וביציאה, דהיינו סובר הרמב"ם, שגם הבדלה היא מן התורה. זה בהלכה א'. בהלכה י"ח הוא כותב כך, כשם שמקדשין בלילי שבת ומבדילין במוצאי שבת כך מקדשין בלילי ימים טובים ומבדילין במוצאיהן. אפשר להבין שזה שוה לשבת, וגם זה דאורייתא, ואפשר להבין שלא. אבל הרב המגיד בא ואומר, ודע שאין קידוש היום דברי תורה. בלי להביא שום ראיה, בלי להגיד שום הסבר, כמתנבא מפי הגבורה. אין קידוש יו"ט מן התורה. כנראה שהוא דייק כך מלשון הרמב"ם, או בגלל שכתוב 'זכור את יום השבת', אבל הדבר אינו כ"כ פשוט, הרבה אחרונים כבר דנו בזה, ויש כאלה שאומרים במפורש שגם קידוש יו"ט הוא מדאורייתא.

קודש? אומר רש"י, שלא אמר בתפילתו מקדש ישראל ויוה"כ. כך גם במסכת כריתות [דף ז'] אומר רש"י דבר דומה לזה, שלא אמר בתפילה מקרא קודש. שואלים התוספות, איפה יש ברכה מן התורה? וכי יש בתורה ברכות? אומרים התוספות שהכוונה היא, שהוא מקדש את היום באיסור מלאכה, ולא מפני שהוא מתעצל אלא מפני קדושת היום. הוא אומר, למה איני עושה מלאכה, כי זהו יום קדוש. זה הסיבה שלו. לא בגלל שאין לו עבודה או שהוא מתעצל ורוצה לנוח.

לכאורה, מהרי"ץ לא קישר בין הדברים. שם הוא מביא את הרמב"ן, ופה הוא מביא את מחלוקת רש"י ותוספות, ובעצם יוצא שיש פה שלושה פירושים שונים למלה 'מקרא קדש'. יש גם את הפירוש של התרגום, מקרא קדש, מערע קדיש. דהיינו מאורע, יום מיוחד, לא יום חול רגיל אלא יום מאורע של קודש. זה עוד פירוש נוסף, והרמב"ן מביא אותו. דהיינו מבחינת היום, אתה צריך להתנהג ביום זה בקדושה, כיון שזהו יום מיוחד. אל תתנהג איתו כיום חול, אלא שיהיה לך כסות נקיה, יום משתה וכדו'. אמנם זה לא כ"כ סתירה, כיון שעל כל פנים אפשר לזווג את הרמב"ן ורש"י כהדדי, לקשר את שיטתם יחד. דהיינו הקריאה, האסיפה שצריך לקדש יום זה, היינו בתפילה. כנראה שזה מתקשר עם מה שרש"י כתב.

הב"י בסימן תפ"ז מביא זאת, ובכך הוא מיישב את דעת הטור. הטור כותב איך סדר התפילה, ותתן לנו ה' אלדינו את יום חג המצות הזה זמן חרותינו. כותב ע"ז הב"י, השמיט רבינו את יום טוב מקרא קודש הזה, למה חסר פה 'את יום טוב מקרא קודש הזה', איפה המלים האלו? אלא, וזה כמנהג אשכנז. שהרי בסימן תקפ"ב כתב וז"ל נוהגים בספרד לומר 'את יום טוב מקרא קודש הזה'. דהיינו, מנהג אשכנז לא לומר זאת, בכל אופן המנהג הקדום באשכנז, אבל אח"כ הם כבר שינו והם כן אומרים.

הרמב"ן גם כותב שלא אומרים, כנראה השתנה המנהג אח"כ, אולי לא אצל כולם. בכל אופן הטור אומר שנראה לו מנהג אשכנז, כי מה הפירוש 'את יום טוב מקרא קודש הזה את יום החג המצות הזה', כבר כתוב את יום חג המצות וזה מספיק, 'חג' כולל הכל, למה אתה אומר מקרא קודש? אולי גם תגיד יום מקרא קודש ויום שאסור לעשות בו מלאכה וכו', אם אתה כבר מפרט, תפרט הכל, למה להגיד רק דבר אחד, מקרא קודש. ובאשכנז אין נוהגין לאמרו והכי מסתבר, דכיון שאומר יום חג פלוני הזה, הכל בכלל. בא הבית יוסף ואומר, ולי נראה כמנהג ספרד, כי כך כתוב במסכת סופרים, ולא נמצא תנא או אמורא שיחלוק בדבר. ומה אתה טוען, למה מזכירים דוקא את זה? מאי שנא? שנא ושנא. דמקרא קודש מורה על שצריך להזכירו בתפילה, וכמו שכתב הרמב"ן בפרשת אמור, טעם מקרא קודש שיהו כולם קרואים ונאספים וכו' לקדש היום בפרהסיא בתפילה והלל לאל. זה לפי הרמב"ן שאמרנו, ש'מקרא קדש' היינו להזכירו בתפילה, לכן מזכירים זאת בתפילה. זה דבר אחד. שנית, גם אם נגיד ש'מקרא קדש' חוזר על עניין איסור מלאכה, א"כ מה אתה שואל אותי למה לא אומרים גם 'זיום שאסור בו מלאכה', כי כשאתה אומר 'יום מקרא קדש' זה כולל גם את איסור מלאכה. אמנם בתורה זה כתוב בנפרד, 'מקרא קדש יהיה לכם, כל מלאכה לא תעשו, אבל התורה רק מפרשת, מה זה מקרא קדש? כל מלאכה לא תעשו. זה הסבר של מקרא קדש, אבל בעצם זה כבר כלול בזה. כך הוא אומר, ולכאורה כל התירוצים והמהלכים שלו הם רק לפי התוס', כי לפי רש"י זה הולך על התפילה, אבל הוא לא נכנס לכך ולא הביא זאת.

בעל הרוקח אומר, 'מקרא קדש', מכאן שמקדשים ביו"ט. הוא לא מדבר על התפילה אלא על הקידוש. לפי דבריו, יש פה מקור לקידוש ביום טוב. אינני כ"כ מבין את זאת, כי אם כן גם בחוה"מ היה צריך לעשות קידוש, הרי גם חוה"מ

אולי תהרחיב את מה שהיה ביום הראשון. בחוה"מ פסח לא היה איזה מאורע מיוחד, עכשיו בני ישראל רק נוסעים עד שיגיעו לים סוף, אבל לא היה משהו מוגדר בפני עצמו. וכן בחוה"מ סוכות.

חלק מהשו"ת:

שאלה: לגבי קריאת התוכחה, יש כאלה הנוהגים שאת פסוקי 'מוסר ה' בני אל תמאס וכו', אומר החזן לאחר שהקורא כבר התחיל לקרוא כמה פסוקים מהמברך, ובדיוק לפני התוכחה החזן אומר את הפסוקים האלה, ואח"כ הקורא מתחיל את התוכחה. האם זה נכון?

תשובת מרן שליט"א: אינני מכיר את המנהג הזה, לומר זאת באמצע הקריאה, אלא רק את אלו האומרים אותם לפני שהוא מתחיל לברך. כנראה אלה נוהגים כך, בגלל שהרי הקורא עדיין לא הגיע לתוכחה, הרי הוא התחיל כמה פסוקים לפני כן, ומה שהחזן אומר זאת באמצע אין זה נחשב הפסק, כי החזן או מישהו אחר אומר זאת, ולא המברך. יכול להיות שיש מקומות שנוהגים כך. אבל אנחנו לא נוהגים בכלל לומר את הפסוקים אלו. וכי נוציא עכשיו את ספר משלי ונתחיל לקרוא באמצע קריאת התורה!?

שאלה: מאיפה מתחילים את קריאת התוכחה? תשובת מרן שליט"א: אנחנו מתחילים מזאכלתם ישן נושן, איננו מתחילים את המברך מזאם לא תשמעו לי. בתיגאן יש חילוק, יש תיגאן כך ויש תיגאן כך, אנחנו נוהגים שזה המשך של שלישי. התוכחה היא שלישי, הוא מתחיל מזאכלתם ישן נושן, וממשיך גם את התוכחה. יש כאלה שמתחילים זאם לא תשמעו לי, והם טוענים שזה לא דומה לתוכחה שבפרשת כי תבוא. אבל אני בדקתי בתיגאן, ויש כך ויש כך. רביעי אצלינו זה 'דבר אל בני ישראל', מה שאצלם חמישי. חמישי אצלינו מתחיל זאם בהמה! הששי אצלינו זה זאיש כי יקדיש, מה שבספרים הרגילים זה שביעי. והשביעי אצלינו מתחיל זאם לא יגאל את

נקרא מקרא קודש, וזה כתוב במכילתא במפורש, ביום הראשון מקרא קודש. אין לי אלא יו"ט הראשון, חולו של מועד מניין? תלמוד לומר אלא מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש. א"כ גם חוה"מ נקרא קודש, ולא שמענו שיש מישהו בעולם שאומר קידוש בחוה"מ.

יש עוד פירוש שאומר רבינו זכריה הרופא ובמדרש החפץ פרשת בא, מה הפירוש מקרא קודש, הוא מבאר כמו התרגום, מערע קדיש, על שם המאורע, גאולת ישראל והצלתם. דהיינו, מה היה ביום הראשון שהוא מקרא קודש? ביום זה יצאנו ממצרים. ומה היה ביום השביעי שהוא מקרא קודש? טביעת המצרים בים סוף. ביום השביעי על שם המאורע, קריעת ים סוף וטביעת המצרים. עכשיו אנחנו ניצולים, כבר אין לנו אדונים, כי במיתת האדון העבד יוצא לחרות.

משמע מדבריו, ש'מקרא קודש' פירושו מאורע קודש. הוא לא כתב זאת במפורש, אלא אמר 'על שם המאורע', אבל יכול להיות שזה כך. אינני יודע אם הוא התכווין לזה, אבל אולי אפשר לצרף זאת. אמנם הרמב"ן מדבר על התפילה, והר"ז אומר למה נעשה חג היום הזה, אבל אפשר לומר כיון שצריך להזכיר זאת. דהיינו, הרי גם שבת זה מקרא קודש, לכן צריך להזכיר זאת בשבת, למה יש שבת? כי ששת ימים עשה י"י את השמים ואת הארץ. וכן בפסח, ביו"ט ראשון צריך להזכיר כי בו יצאנו ממצרים. בשבועות, תזכיר שזה מתן תורה. וכן בסוכות. כל חג תגיד את המאורע שלו.

בכל אופן יש לנו פה כמה וכמה פירושים, בביאור המלה 'מקרא קודש'. בתשובה להערה מהקהל: אין הכי נמי, גם בחוה"מ תגיד דברים של חוה"מ. הרי כתוב בספר החינוך, מה הטעם באיסור מלאכה בימי חוה"מ? כדי שיספרו את הנסים והנפלאות שהיו. נכון שביום הזה לא היה משהו מיוחד, אבל תזכיר את הנסים והנפלאות שהיו בימים האלה,

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בלבד, נערך והוגה לפי הבנת השומע. השיעור לא עבר את הגהתו של מרן שליט"א ולא היה לנגד עיניו קודם הוצאתו. העורך השתדל מאד להיצמד לדברים כפי שנאמרו בשיעור, למעט שנויי סגנון, כפל לשון וכדו', להוסיף ציוני מקורות ולהדגישם, וכן להוסיף חלק נכבד מהשו"ת שבסוף השיעור. על אף האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א. הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

ניתן להקדיש את הוצאת השיעור לע"נ,
או לרפואה, הצלחה ופרנסה טובה.

פרטים בטלפון: 050-4140741
השמות יופיעו בתחתית עמוד השער של
הקונטרס, וכן בתחילת השיעור בוידאו.

הפצה ראשית:

בבית המדרש "פעולת צדיק"
שע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק
רח' המכללה (מהרי"ץ) 4
(פינת רח' בירנבוים ליד שוק השומר)

חדש! מחלקת "מנויים לחיים"
המנויים יקבלו בל"ג את השיעורים
מדי חודש דרך הדואר
טלפקס: 03/5358404, 050-4140741
דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:
קול הלשון – 03-6171031
מספר השיעור – 288

השדה'. כך אנחנו נוהגים לפי תיגאן. אמנם יש תיגאן אחרים, אבל עדיף יותר כך. בתשובה להערה מהקהל: גם אלה שמתחילים זואם לא תשמעו לי, מתרגמים את התוכחה. אנחנו מתרגמים את התוכחה, בלי קשר אחד לשני. ואכן, עד היום לא מצאנו מקור לאלה שלא מתרגמים את התוכחה. אם מישהו ימצא מקור, אני הראשון שלא אתרגם. צריך לתרגם את התוכחה. ובמקום שלא מתרגמים כדאי שיתרגמו, אם אפשר בלי מחלוקת. אם תהיה מחלוקת עדיף שלא יתרגמו, כדי שקללת התוכחה לא תתקיים ח"ו בעוה"ר.

שאלה: מי שקורא את הקללות, הוא זה שאומר את המי שבירך שאחרי הקריאה?
תשובת מרן שליט"א: החזן אומר. אולי יש כאלה נוהגים כך, כביכול הוא קילל אותם ולכן עכשיו הוא צריך לברך, כנראה הם סוברים כך. בכל אופן, כל מקום לפי מנהגו, אין קפידא בדבר. הרי אף אחד לא מתכוין ח"ו לקלל את האחרים, אם הוא מתכוון לקלל אותם, כבר כתוב 'כצפור לנוד כדרור לעוף כן קללת חנם לא [לו] תבא' ומשלי כ"ו, ב. מי שמקלל אחרים, הקללה חוזרת אליו. ח"ו לקלל מישהו. הוא רק מזיק לעצמו. אנחנו גם לא מעלים לתוכחה סתם בר נש, אלא מעלים גברא רבא, ובודאי שח"ו אינו מתכוין לקלל. לכן אנחנו גם קוראים את התוכחה בקול נמוך בד"כ. יש כאלה שאמרו, אדרבה, צריך לקרוא בקול חזק, 'כשופר הרם קולך'. אבל צריך לקרוא זאת בהכנעה. והמקום ב"ה יסייענו ויעזרנו על דבר כבוד שמו.